

Biuletyn Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania

nr 14 (2023)

Nowa strategia opracowana!

Strategia rozwoju lokalnego na lata 2021-2027 dla obszaru gmin Gniew, Morzeszczyn, Pelplin, Subkowy i Tczew została przyjęta przez Walne Zebranie Członków LGD „Wstęga Kociewia”. 6.6.2023 r. dokument wraz z załącznikami został złożony w Urzędzie Marszałkowskim w Gdańsku.

cd. na str. 4

Lokalna Organizacja Turystyczna KOCIEWIE zaprasza. Pomysły na wakacje

Fot. E. Laskowska – Senso42

Wakacje zbliżają się wielkimi krokami. Ciepłe dni wypełniają nam kalendarz, dlatego warto skorzystać ze sprzyjającej pogody, spakować w plecak wodę, kanapkę oraz kapelusz i wybrać się na szlak. Pieszko, rowerem, a może samochodem? Lokalna Organizacja Turystyczna KOCIEWIE zaprasza do odkrywania szlaków kulturowych.

Pieszko, rowerem czy autem... Szlaki kulturowe to zawsze dobry pomysł na zwiedzanie Kociewia. A jeśli szukasz innych inspiracji na spędzanie wolnego czasu to zajrzyj na naszą stronę internetową www.kociewie.travel i zainspiruj się do podróży po Kociewiu!

cd. na str. 2

Na jagody do Piekła

W latach pięćdziesiątych XX wieku dla wielu mieszkańców wsi Lignowy Szlacheckie ulubionym miejscem zbierania grzybów i jagód były lasy za Wisłą w okolicach miejscowości Piekło. To niedaleko, można by powiedzieć, bo gdy stanimy w Sztamborni – na najwyższej górze we wsi, to bardzo dobrze widać Piekło. Tak widać, ale pokonać drogę na własnych nogach, aby do tej miejscowości dotrzeć to nie taka prosta sprawa. Jednak ówcześni mieszkańcy nie bacząc na trudności radzili sobie jak umieli. Gdy nadszedł czas zbioru grzybów czy jagód wybierali się na tak trudną i daleką wyprawę. Szli pieszko, czasami zabierali rower, na którym zawieszali swój ekwipunek na cały dzień. Do pokonania mieli pełną, wyboistą, trzykilometrową drogę do Walichnow. Tam minęli zabudowania i znaleźli się nad brzegiem Wisły.

cd. na str. 2

Na energetycznych szlakach Kociewia

Po powrocie Pomorza do Polski w 1920 r. odziedziczono tworzący się system energetyczny, składający się z lokalnych źródeł i sieci przesyłowych. Na terenie Kociewia istniało stosunkowo dużo, w porównaniu z innymi rejonami Polski, małych elektrowni i sieci przesyłowych. Po ustaleniu granic państwowych część sieci znalazła się na terenie Prus Wschodnich i Wolnego Miasta Gdańska. W 1920 r. na terenie Kociewia funkcjonowały następujące elektrownie: Czarocińskie Piec – wodna na Wierzycy, własność miasta Skarszewy; Owidz i Kolincz – wodne na Wierzycy, własność firmy F. Wiechert jun. ze Starogardu; Stocki

Młyn – wodna na Wierzycy i parowa pracująca wspólnie z elektrownią parową w Kwidzynie, własność Towarzystwo Ueberlandzentrale Pomorze z siedzibą w Gdańsku; Tczew – parowa, własność miasta Tczewa. Ponadto funkcjonowały małe lokalne elektrownie wytwarzające prąd na potrzeby właściciela m.in. cukrownia w Pelplinie. Największą była elektrownia w Stockim Młynie.

cd. na str. 3

Walne Zebranie Członków udzieliło absolutorium Zarządowi

WZC stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Wstęga Kociewia” odbyło się dnia 23 maja 2023 roku, we wtorek, początek o godzinie 10.30 (w drugim terminie) w sali konferencyjnej w Restauracji „Piaskowa” w Tczewie.

W programie znalazły się dwa niezwykle ważne tematy.

Pierwszy, to przyjęcie Sprawozdania finansowego i merytorycznego za 2022 r. oraz udzielenie absolutorium Zarządowi stowarzyszenia, który działa w składzie: Bogdan Badziong – Prezes, Piotr Kończewski – Wiceprezes, Eugenia Pokorska – Sawczuk – Członkini Zarządu i Mirosław Murzydło – członek Zarządu. O przyjęcie Sprawozdania i udzielenie absolutorium wnioskowała Komisja Rewizyjna, na czele której stoi Magdalena Olszewska-Gibas. Uchwała absolutoryjna została przyjęta jednogłośnie.

cd. na str. 4

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich; Europa inwestująca w obszary wiejskie.

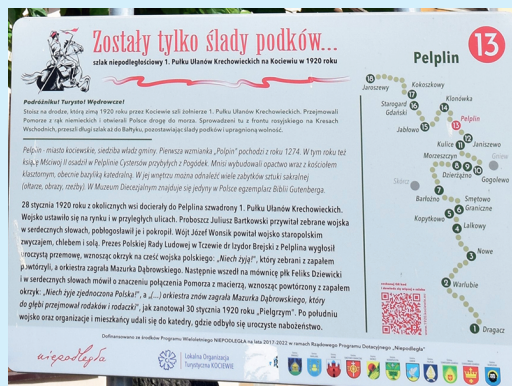
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Materiał współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 19. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER, poddziałanie 19.4. Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji”.

Materiał opracowany przez Biuro Lokalnej Grupy Działania „Wstęga Kociewia”.

Lokalna Organizacja Turystyczna KOCIEWIE zaprasza

cd. ze str. 1

Szlak 1. Pułku Ułanów Krechowieckich

Pierwsza propozycja to szlak 1. Pułku Ułanów Krechowieckich. Prowadzi przez trzy kociewskie powiaty i liczy ponad 110 kilometrów, dlatego polecamy podzielić trasę na kilka wycieczek lub przemierzyć ją rowerem. Szlak powstał z inicjatywy historyka i Sekretarza Zarządu LOT KOCIEWIE Bogdana Badzionga i dofinansowany został ze środków Biura Programu Wieloletniego Niepodległa. Jest to odtworzony szlak bojowy, który przemierzali żołnierze w 1920 roku wyzwalając Pomorze spod władzy pruskiej. Trasa rozpoczyna się w Dragaczu w Powiecie Świeckim i prowadzi przez Warlubie, Nowe, Lalkowy, Kopytkowo, Smętowo Graniczne, Barłówno, Morzeszczyn, Dzierżążno, Gogolewo, Janiszewo, Pelplin, Klonówkę, Jabłowo, Starogard Gdański, Kokoszkowy do Jaroszew. W miejscowościach ustawiono tablice, na których umieszczono informacje na temat historii marszu Pułku przez te ziemie w latach 20. XX wieku oraz krótkie dzieje danego miasta lub wsi.

Budujcie dom na skale! – szlak turystyczno-pielgrzymkowy

Jest to ponad 20-kilometrowa trasa prowadząca z Pelplina do Piaseczna w Gminie Gniew. Przyjemny szlak prowadzący przez wsie Powiatu Tczewskiego nawiązuje do drogi pielgrzymkowej, którą od lat pątnicy przemierzają w drugi weekend września zmierzając na odpust Matki Bożej Piaseckiej. Po drodze, przy przydrożnych kapliczkach ustawiono tablice, które są swego rodzaju przystankami modlitwy. Umieszczono na nich słowa homilii wygłoszonej do wiernych przez Jana Pawła II 6 czerwca 1999 roku w Pelplinie, zaś skanując kod QR można odsłuchać archiwalnego nagrania ze słowami Papieża Polaka.

Fot. E. Laskowska – Senso42

Pelplińska Droga św. Jakuba

Pelplińska Droga św. Jakuba łączy ze sobą dwa główne polskie szlaki – Pomorską Drogę św. Jakuba oraz Camino Polaco w Kruszwicy. Część trasy prowadzi przez Kociewie i Dolinę Dolnej Wisły. Charakterystyczny znaczek złotej muszli na niebieskim tle wędrowiec spotka również w Powiecie Tczewskim. Na szlaku takie atrakcje jak: Bazylika Katedralna w Pelplinie, kościół pw. św. Jakuba Większego w Dzierżążnie, Zamek w Gniewie, Nowe czy Świecie.

Lokalna Organizacja Turystyczna KOCIEWIE
ul. 30 Stycznia 4, 83-110 Tczew
tel. 58 531 37 41
info@kociewie.eu
www.facebook.com/lot.kociewie

Na jagody do Piekła

cd. ze str. 1

Miejscowi małymi łódkami wiosłowymi przeprawiali ich na drugi brzeg. Następnie jeszcze dwa kilometry piechotą do lasów w okolicy Piekła. Po wielogodzinnym zbieraniu jagód, z pełnymi wiadrami, utrudzeni i zmęczeni wyruszyli w drogę powrotną. Na brzegu rzeki panował gwar i tłok, a każdy chciał jak najszybciej dostać się na drugą stronę Wisły. Tego lipcowego popołudnia nikt nie przeczuwał niebezpieczeństwa. Zmęczenie zdominowało czujność i ostrożność. Łódka wypełniona ludźmi i... jagodami wolniutko oddalała się od brzegu. Nieoczekiwane zerwał się wiatr, nurt rzeki stał się niebezpieczny, a woda zaczęła wlewać się do łodzi. Prąd rzeki zniósł łódkę w stronę Tczewa. Przerażeni i zmoczeni zbieracze jagód zostali szczęśliwie uratowani przez flisaków płynącej akurat Wisłą barki.

Można by rzec, że wyprawa po jagody do Piekła o mało zakończyłaby się... piekłem.

Dziś też bardzo lubimy jagody i znamy ich lecznicze zalety, ale daję słowo, że nie znalazłby się nikt, kto zdecydowałby się na podobną wyprawę. Każdy wybiera łatwiejszy sposób zdobycia tych cennych owoców.

Polecam „Placki lane z jagodami”.

Oto przepis:

- 2 ½ szklanki mąki
- 3 jaja
- 1 ½ szklanki mleka
- 1 ½ szklanki wody
- ¼ szklanki oleju
- szczypta soli
- 2 łyżki cukru + cukier puder do posypania
- olej do smażenia
- dżem jagodowy lub jagody świeże

Mikserem połączyć wszystkie składniki i pozostawić na 20-30 min. Ciasto porcjami wlewać na patelnię (o średnicy 20 cm) z rozgrzanym olejem i równomiernie rozprowadzić. Gdy powierzchnia stanie się sucha odwrócić i lekko podsmażyć drugą stronę. Smażyć na małym ogniu. Usmażone naleśniki układać jeden na drugim, aby nie obeschły. Każdy naleśnik smarować dżemem jagodowym, lub świeżymi jagodami zmiażdżonymi widelcem. Zwiąć w rulon i posypać cukrem.

Smacznego!
Krystyna Gierszewska

Na energetycznych szlakach Kociewia

cd. ze str. 1

Granice spowodowały, że sieć energetyczna z elektrowni w Stockim Młynie prowadziła przez most na Wiśle w Opaleniu do Kwidzyna w Prusach Wschodnich, a sieć energetyczna elektrowni w Tczewie na teren WM Gdańska. Elektrownia w Stockim Młynie, wspólnie z elektrownią w Kwidzynie zaopatrywała w prąd powiaty starogardzki, gniewski, tczewski (okolice Pelplina), oraz kwidzyński i sztumski w Prusach Wschodnich. Elektrownia w Tczewie dostarczała prąd na północną część powiatu tczewskiego i kilka gmin na terenie WM Gdańska. Elektrownie w Owidzu i Kolinczu pracowały wspólnie i zaopatrywały w prąd młyny firmy F. Wiechert jun. w Starogardzie oraz kilka okolicznych osad, a nadmiar prądu oddawały do elektrowni w Stockim Młynie. Elektrownia w Czarocieńskich Piecach zaopatrywała Skarszewy i okolicę, a nadmiar prądu przysyłała do elektrowni w Tczewie.

Wzrost zapotrzebowania na prąd i plany rozwoju terenów nadmorskich spowodowały wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną. W związku z tym zdecydowano o kontynuacji budowy elektrowni wodnej w Gródku na Wdzie. Jej budowę rozpoczęto w lipcu 1914 r. jeszcze pod panowaniem niemieckim. Po powrocie do Polski teren budowy oddał władz niemieckich przejęło Starostwo Krajowe Pomorskie. Nadzór wykonawczy sprawowało Biuro Budowy Elektrowni Gródek, a kierownictwo techniczne budowy zakładu wodno-elektrycznego, z polecenia Ministerstwa Przemysłu, objął w lutym 1920 r. inż. Alfons Hoffmann – „człowiek, który oświecił Pomorze”. Wraz z nim pracował tam inż. Kazimierz Bieliński urodzony w Rzeżęcinie, początkowo pracujący w elektrowni w Stockim Młynie, zasłużony dla elektryfikacji Pomorza a szczególnie Gdyni. W lipcu 1920 roku zakończono przegradzanie rzeki. Wkrótce zajęto się też budową głównego budynku siłowni, wybudowano śluzę tratw, wykonano kanał roboczy i zakupiono maszyny – turbiny,

generatory i urządzenia rozdzielcze. W szczytowym okresie na miejscu pracowało aż 600 osób, co pozwoliło zlikwidować bezrobocie na terenie powiatu świeckiego. Rozruch i uruchomienie pierwszego hydrozespołu nastąpiło w kwietniu 1923 roku. Uroczystego otwarcia dokonał Prezydent RP Stanisław Wojciechowski. Rok później uruchomiono kolejny turbozespoł. Jednocześnie z inicjatywy Alfonsa Hoffmanna powołano też do życia spółkę akcyjną Pomorska Elektrownia Krajowa Gródek S.A. Cztery lata później zakład w Gródku osiągnął pełną moc 4 MW i była to wówczas największa elektrownia wodna na terenie naszego kraju. W 1927 r. spółka akcyjna Pomorska Elektrownia Krajowa „Gródek” otrzymała koncesję na zaopatrywanie w prąd budującej się Gdyni wraz z portem. W 1928 r. roku w ciągu 6 miesięcy wybudowano 140-kilometrową linię przesyłową z gródka do Gdyni z pominięciem Wolnego Miasta Gdańska. Linia ta prowadziła przez zachodni skraj Kociewia. Dalszy wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną a szczególnie w Gdyni spowodował, że w 1928 r. w Żurze na rzece Wda powyżej Gródka, rozpoczęto budowę kolejnej hydroelektrowni, o dwukrotnie większej mocy. Głównym projektantem i dyrektorem budowy był inż. Alfons Hoffmann. Budowa zapory spowodowała utworzenie zbiornika żurskiego na Wdzie, szczególnie rozległego w okolicy Tlenia o powierzchni 440 ha, służący jako zbiornik retencyjny, głównie dla celów energetycznych ale także turystycznych. Jego długość całkowita wynosi 12 km, a szerokość wahała się od 150-550 m. Dlatego zbudowano też 6 mostów, podniesiono i przełożono drogi, wykonano przepusty. Przy wznoszeniu elektrowni pracowało ponad 1500 robotników, co pozytywnie wpływało na ożywienie gospodarcze i poprawę bytu mieszkańców południowego Kociewia. W ciągu niecałych dwóch lat udało się ukończyć całą inwestycję. Pośpiech wymagało zobowiązanie „Gródka” do zasilania portu i miasta Gdyni, bez ograniczeń od stycznia 1930 r. Uroczystego uruchomienia zakładu dokonał w lutym 1930 roku Prezydent RP Ignacy Mościcki, choć prąd z elektrowni płynął już od końca grudnia 1929 roku. „Żur” wykorzystujący zlewnię o powierzchni 1720 km² był wtedy największą i najbardziej innowacyjną hydroelektrownią w Polsce o łącznej mocy 9 MW. Elektrownie należące do „Gródka” produkowały nawet 30 mln kWh prądu rocznie, a odbiorcy zużywali 25,4 mln kWh. Inż. Alfons Hoffmann wpadł na pomysł utworzenia przy elektrowni Gródek fabryki produkującej sprzęt elektryczny, a do jej zasilania przeznaczyć powstałe nadwyżki prądu. W 1933 r. uruchomiono w Gródku fabrykę grzejników, stosując patent Bäckera na elementy grzejne i własne pomysły konstrukcyjne i technologiczne. Produkowano tam kuchenki elektryczne, warki, bojler, grzałki, a nawet kuchnie okrętowe. Fabryka ta zatrudniała przed 1939 r. w systemie

trzymianowym przeszło 500 pracowników. Elektrownie wodne i parowe, linie przesyłowe najwyższych napięć, zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego, badania laboratoryjne i szkolenia wyspecjalizowanych kadr w szkołach zawodowych, składały się na obraz państwa postępu, który miał w znacznym stopniu miejsce na Kociewiu. Rozwój elektroenergetyki miał pozytywny wpływ na przemiany społeczno – gospodarcze Kociewia. Wiele firm zdecydowało się na zamknięcie własnych elektrowni tzw. ciepłych i zakup energii elektrycznej od Pomorskiej Elektrowni Krajowej Gródek S.A. Dotychczas używane kotły sprzedawano do innych rejonów kraju. Elektryfikowano cukrownie m.in. w Pelplinie i Świeciu, zakłady wodociągowe w miastach. W większych gospodarstwach rolnych rolnicy zaczęli stosować silniki elektryczne do napędu młocarni, pomp i śrutowników. W dużych majątkach ziemskich, często większość prac w gospodarstwie wykonywano za pomocą silników elektrycznych. Z dobrodziejstwa energii elektrycznej korzystała również kolej. Inwestycje, które przeprowadzano, obejmowały oświetlenie przede wszystkim dworców kolejowych i urządzeń bezpieczeństwa ruchu kolejowego znajdujących się na stacjach. Ożywiająco na gospodarkę na Kociewiu wpłynęły inwestycje w Gródku i Żurze oraz budowa sieci elektroenergetycznych do Gdyni, Torunia, Ciechocinka, Chełmży, Grudziądza. Przy tych pracach zatrudniano wielu Kociewiaków.

Historia energetyki na Kociewiu jest trochę zapomniana. Jeszcze obecnie w krajobrazie kulturowym istnieje wiele obiektów dawnej elektroenergetyki i urządzeń elektroenergetycznych. Warto się tym zainteresować, także ludźmi, którzy byli pionierami energetyki, jak K. Bieliński z Rożentala. Warto też zainteresować się elektryfikacją miejscowości, w których mieszkamy i tym jak prąd wpłynął na jej rozwój.

Bogdan Badziong

Więcej na temat elektroenergetyki na Kociewiu zob. w: Chudecki M., *Elektrownie wodne w Gródku i Żurze, cenne elementy krajobrazu kulturowego Wdeckiego Parku Krajobrazowego*, Osie 2016, także *Dawny Tczew, ludzie miejsca wydarzenia* pod red. Brządkowskiego Ł. i Zielińskiego P., Tczew 2016, s. 123 – 127, także Trojanowska K., *Wierzyca energia i relaks*, w: KMR nr 1 z 2005 r., s. 3 – 5, także Bieliński K., *Elektrownie w obrębie rzeki Wierzyca na Pomorzu*, w: *Przegląd Elektrotechniczny* R. VIII z. 19 z 1926 r., s. 325-332, także Pudlewicz K., *Elektryfikacja Pomorza w: Przegląd Elektroenergetyczny* R. III z. 23 z 1921 r. s. 307-310, także Wawrzyński A., *Kazimierz Bieliński gdynianin z wyboru w: Z kart historii elektryki na Pomorzu (...)*, Gdańsk 2012, s. 111-116, także Pirsztel J., *Rozwój systemu elektroenergetycznego na Pomorzu w: Z kart historii elektryki na Pomorzu (...)*, Gdańsk 2012, s. 7-18, także *Polski przemysł elektrotechniczny*, w: *Wiadomości elektrotechniczne* R. 1 z. 12 z 1933 r. s. 215-217 (tam informacja o produktach elektrotechnicznych z fabryki Gródek), także Domżański T., *Alfons Hoffman (1885-1963)*, w: *Polacy zasłużeni dla elektryki*, Warszawa-Gliwice-Opole 2009, s. 193-204, także Sydor M. *W warowni białego węgla*, w: *Kalendarz Pomorski na rok 1928*, bezpłatny dodatek do *Słowa Pomorskiego*, Toruń 1927, s. 40-42, także Komosiński S., *Rewolucja elektryfikacyjna w województwie pomorskim w latach 1920-1939*, w: *Prace Komisji Historii BTN* T. XXII (...). Zbiór studiów pod redakcją Zdzisława Biegańskiego i Włodzimierza Jastrzębskiego, s. 51 – 65, także Piłatowicz J., *Integracja elektroenergetyki w latach 1918-1939*, w: *Dzieje Najnowsze* R. X z. 4 1978.

Nowa strategia opracowana!

cd. ze str. 1

Ten dokument liczący 95 stron to efekt prawie roku pracy bardzo wielu osób, zwłaszcza Zespołu Partycypacyjnego. Podstawą jego opracowania było rzetelne rozpoznanie potrzeb oraz potencjału mieszkańców i całego obszaru Lokalnej Grupy Działania. Dokonaliśmy tego poprzez ankiety, sondy i wywiady z przedstawicielami wszystkich sektorów oraz wybranych grup społecznych.

Na tej podstawie zostały zdefiniowane 3 obszary tematyczne (cele główne) i realizujące je 11 przedsięwzięć. Do nich dobrano odpowiednie wskaźniki i ich wartości liczbowe. Przyjęto też budżet zamykający się kwotą 3,8 mln euro, co przy kursie 4,5 zł daje ponad 17 mln złotych.

Jeśli nasza strategia zostanie przyjęta, to do 7.12.2023 r. będzie podpisana nowa Umowa Ramowa.

Oznacza to, że po przygotowaniu kolejnych niezbędnych dokumentów (m.in. kryteriów wyboru, procedur i regulaminów) prawdopodobnie w drugiej połowie 2024 r. ogłoszone będą pierwsze nabory wniosków.

Z całą strategią można się zapoznać na naszej stronie internetowej, w zakładce LSR 2021-2027

Walne Zebranie Członków udzieliło absolutorium Zarządowi

cd. ze str. 1

Drugim, ważnym tematem było przyjęcie Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2021-2027 (o tym dokumencie piszemy powyżej).

W kolejnym punkcie programu Walne Zebranie udzieliło upoważnienia dla Zarządu LGD do dokonywania zmian w przyjętej strategii. Jest to podyktowane koniecznością podejmowania szybkich decyzji w okresie przed podpisaniem Umowy Ramowej.

Następnie Kierownik Biura LGD, Marek Modrzejewski zaprezentował informację o działaniach planowanych w 2023 r., a Dyrektor Biura LOT KOCIEWIE, Piotr Kończewski przedstawił jak zwykle ciekawą prezentację o zrealizowanym projekcie współpracy.

Na zakończenie posiedzenia zrobiono wspólną fotografię.

Zapraszamy do biura LGD

Adres: 83-110 TCZEW,
ul. kard. S. Wyszyńskiego 3/1
Godziny otwarcia:
poniedziałek–piątek: 7.30-15.30
tel. 58 562 71 43
e-mail: lgd@wstega-kociewia.pl
www.wstega-kociewia.pl

Kierownik Biura: Marek Modrzejewski

Kolejna edycja Dobrego Targu

Jak zwykle przy dobrej pogodzie w Stanisławiu (gmina Tczew) 11.06.2023r odbyła się impreza promocyjna Dobry Targ. Nie zawiedli ani wystawcy, ani goście, także z coraz odleglejszych stron.

Na miejscu można było zakupić zdrową żywność, ale także miło spędzić czas.

W programie znalazły się także m.in. joga na trawie, gra plenerowa, warsztaty dla najmłodszych i strefa gier Rummikub.

